

Herpetološko društvo – Societas herpetologica slovenica
(Staro ime: Societas herpetologica slovenica – društvo za preučevanje dvoživk in plazilcev*glej obrazložitev spodaj)

ZAKLJUČNO POROČILO ZA PROJEKT
financiran v okviru Javnega razpisa za sofinanciranje projektov
in/ali aktivnosti v mol za leto 2013 s področja varstva okolja

Naslov projekta: Izboljšanje habitata močvirske sklednice v Krajinskem parku
Tivoli, Rožnik in Šišenski hrib
Št. pogodbe: 354-769/2012-77

Ljubljana, 11. 11. 2013

*(Ime društva smo v času trajanja projekta spremenili na podlagi odločbe Upravne enote Ljubljana št. 215-464/2013-5 iz dne 12. 6. 2013. Staro ime društva, ki je v pogodbi tega projekta, je bilo Societas herpetologica slovenica – društvo za preučevanje dvoživk in plazilcev)

Splošni podatki o prejemniku

Naziv organizacije:	Herpetološko društvo - Societas herpetologica slovenica (Staro ime: Societas herpetologica slovenica – društvo za preučevanje dvoživk in plazilcev*glej obrazložitev na prvi strani)
Statusna oblika organizacije (društvo, ustanova, zasebni zavod):	Društvo (društvo v javnem interesu na področju ohranjanja narave)
Naslov organizacije:	Večna pot 111, 1000 Ljubljana
Kontaktna oseba:	David Stanković
Telefon:	040 721 794
Faks:	/
E-pošta:	david.l.stankovic@biologija.org, info@herpetolosko-drustvo.si
Spletna stran:	www.herpetolosko-drustvo.si
Matična številka:	5975808
Davčna številka oz. ID številka za DDV:	73641065
Zavezanec za DDV (obkroži):	☐ DA ☒ NE
Številka transakcijskega računa in banka:	02010-0253306154, NLB d.d.

Številka pogodbe o sofinanciranju

354-769/2012-77

Vsebinsko poročilo

IZBOLJŠANJE HABITATA MOČVIRSKE SKLEDNICE V KRAJINSKEM PARKU TIVOLI,
ROŽNIK IN ŠIŠENSKI HRIB
IMPROVEMENT OF THE EUROPEAN POND TURTLES' HABITAT IN THE LANDSCAPE PARC
TIVOLI, ROŽNIK AND ŠIŠENSKI HRIB

Izvleček

Močvirska sklednica je naša edina avtohtona sladkovodna želva. Njena prisotnost v Krajinskem parku Tivoli, Rožnik in Šišenski hrib je bila v preteklosti že potrjena. Ker je znotraj parka edino večje vodno telo, poleg tivolskega ribnika, Koseški bajer, smo naše preučevanje usmerili predvsem na to območje. Bajer vsakodnevno obišče veliko sprehajalcev in ribičev, kar smo se lahko prepričali tudi med našim terenskim delom. V bajer je bilo z leti spuščениh veliko tujerodnih želv s strani nevednih ljudi, ki so se naveličali svojih domačih ljubljencev. Na začetku pomladi ob lepem vremenu smo lahko opazovali tudi po nekaj deset

želv med sončenjem na trstičju. S toplejšimi temperaturami v poletnih mesecih so se želve porazdelile po celotnem bajerju, tako da je bilo moč videti le posamezne osebkke. Tekom našega projekta smo nastavili pet vrš in dve sončni pasti na primerna mesta v Koseškem bajerju. V dveh obdobjih smo skupaj ulovili 28 tujerodnih želv, od tega 21 rdečevratk (*Trachemys scripta elegans*) in 7 rumenovratk (*Trachemys scripta scripta*). Vse ujete želve smo odstranili iz bajerja, kot ukrep, da smo zmanjšali tekmovalni pritisk tujerodnih želv na močvirsko sklednico. V projektu smo prvič v Sloveniji uspešno uporabili sončno past. Takšne pasti imajo dolgo življensko dobo, ne potrebujejo dnevnega pregledovanja in predstavljajo dobro možnost za Koseški bajer za uporabo v prihodnosti. Druga območja v Krajinskem parku smo večkrat prehodili in pregledali s pomočjo daljnogleda. Pri Biološkem središču smo v kanalu, ki teče mimo parkirišča ujeli samčka rumenovratke. V Tivolskem ribniku smo opazili več tujerodnih želv in eno močvirsko sklednico. Kljub intenzivnemu iskanju in lovljenju žal nismo ujeli nobene močvirske sklednice, kar kaže da je močvirska sklednica v Krajinskem parku zelo redka. Razlogov je verjetno več, glavni pa so velik pritisk s strani ljudi, prometa in urbanizacija širšega območja. Ljubljana se lahko za enkrat pohvali, da ima v centru mesta še vedno zelo majhno populacijo močvirskih sklednic, s čimer se ne more primerjati nobena druga Evropska prestolnica. Te močvirske sklednice so še zadnji osamljeni ljubljanski zmaji.

Ključne besede

Močvirska sklednica, tujerodne vrste, vodne želve, Koseški bajer

Summary

European pond turtle is our only native species of freshwater turtles. Its presence in the landscape park Tivoli, Rožnik and Šišenski hill was confirmed already in the past. Since in the area of the park, the only large water body, apart from the Tivoli pond, is Koseze pond, we have mainly focused our study on this area. This pond is daily visited by many walkers and fishermen, which we were also able to observe during our field work. Many non-native turtles have been released in the pond in the past, mostly by people not knowing the damage they are causing with these actions. In the early spring we were able to observe even a few dozens of turtles which were sunbathing exposed on top of the reed beds. With warmer temperatures in the summer months, the turtle distributed throughout the pond, and we only were able to see single individuals. Over the course of our project, we set up five traps and two sun-traps that we placed in the appropriate places in the Koseze pond. In two trapping sessions we caught 28 non-native turtles, of which 21 were Red-eared sliders (*Trachemys scripta elegans*) and 7 Yellow-bellied sliders (*T. s. scripta*). All captured turtles were removed from the pond, to reduce the competitive pressure of non-native turtles to the European pond turtle. For the first time in Slovenia we successfully used the sun-traps. These traps are durable, do not require daily monitoring and we believe it could be a good option for the Koseze pond for future use. Other areas in the landscape park were also surveyed for the presence of water turtles by walking and observing with the binoculars. In the canal that runs past the by Biološko središče we captured one male of the Yellow-bellied slider. In the Tivoli

pond we noticed several non-native turtles and one European pond terrapin. Despite intensive searching and catching we unfortunately did not catch any European pond terrapin, which might be explained by the fact that it is very rare. The factors for this are most likely the high presence of people in the park, traffic and urbanization of the wider area. But despite this, Ljubljana still houses a small population of European pond turtle located nearby the centre of the city, and this is something that is not known from any other European capital. These European pond turtle can be seen also as the last lonely dragons of Ljubljana.

Key words

European pond turtle, non-native species, terrapins, Koseze pond

Kazalo vsebine

1.	Uvod	6
1.1.	Biologija in habitat močvirske sklednice (<i>Emys orbicularis</i>)	6
1.2.	Faktorji ogrožanja močvirske sklednice v Sloveniji.....	7
1.3.	Močvirska sklednica na območju KP Tivoli, Rožnik in Šišenski hrib	7
1.4.	Namen in cilji projekta	7
1.5.	Opis projekta	7
2.	Rezultati in diskusija	8
2.1.	Izlov tujerodnih vrst želv in popis močvirske sklednice v KP Tivoli, Rožnik in Šišenski hrib 8	
2.2.	Izobraževalna predavanja in delavnice.....	11
2.3.	Tisk zloženek	11
2.4.	Objave v medijih	12
3.	Zaključki.....	12
4.	Sodelavci in partnerji.....	13

1. Uvod

1.1. Biologija in habitat močvirske sklednice (*Emys orbicularis*)

Močvirska sklednica (*Emys orbicularis*) živi v sladkih in polslanih vodah. Najpogosteje so to stoječe do rahlo tekoče vode, bogate z rastlinjem: jarki, ribniki, plitva jezera in gozdna močvirja. Tako kot vsi predstavniki plazilcev (Reptilia) tudi močvirska sklednica s pomočjo sončnega sevanja zviša lastno telesno temperaturo, da postane aktivna. Najpogosteje se sonči na kupih šašov ali deblih dreves tik nad gladino vode. Močvirske sklednice so zelo plašne in zelo dobro slišijo, tako da se že ob najmanjšem šumu poženejo v vodo, kjer se skrijejo med vodno rastlinje ali na blatno dno. Zaradi plavalne kože, ki jo imajo med prsti, so zelo dobre plavalke. Noč izkoristijo za daljše migracije, tudi po kopnem, v čemer prednjačijo samci.

Pri nas so aktivne od marca do novembra. V obdobje neaktivnosti gredo, ko temperatura pade pod 8°C. Optimalne dnevne temperature za njihovo aktivnost so med 20 in 24°C. Spomladi, ko zaključijo hibernacijo na muljastem dnu vodotoka, se samci odpravijo iskati samico. Parijo se od aprila do maja, samice pa nato odlagajo jajca (6-15) konec maja in junija. Mladiči se izležejo po 8-10 tednih, odvisno od temperatur v tistem letu. Včasih zaradi neugodnih pogojev prezimijo v gnezdu in se izležejo šele naslednje leto.

Prehranjujejo se s polži, vodnimi in kopenskimi žuželkami ter njihovimi ličinkami, dvoživkami, raki, mehkužci, ribami, mrhovino in vodnimi rastlinami. Oklep odraslih sklednic meri v dolžino okrog 23 cm. Tehtajo do 1,5 kg, a so v večini primerov manjše. Njihovo telo je posuto z drobnimi rumenimi pegami ali žarki na temni podlagi, mladiči pa so temnejši. Oklep je sestavljen iz hrbtne in trebušne ščite in je ovalne oblike. Samci so manjši od samic in imajo vbočen trebušni ščit in debelejši rep. Sklednice živijo do 120 let.

Močvirska sklednica (*Emys orbicularis*). (Foto: G. Lipovšek)

1.2. Faktorji ogrožanja močvirske sklednice v Sloveniji

Sklednico pri nas najbolj ogroža izginjanje primernih življenjskih prostorov in fragmentacija bivališč zaradi vse obsežnejše urbanizacije in prometa, melioracije mokrišč, čiščenja brežin in poglobljanja drenažnih jarkov ob neprimernem času. pomembni faktorji so tudi onesnaževanje okolja in v veliki meri tudi vnos tujerodnih vrst želv v naravo. Najpogostejša vnesena tujerodna vrsta vodne želve najdena pri nas je rdečevratka (*Trachemys scripta elegans*). Na zelo obljudenih ribnikih pa lahko predstavljajo problem tudi obiskovalci, saj s svojo prisotnostjo motijo močvirske sklednice pri sončenju in ostalih aktivnostih. Pri terenskem delu v zadnjih letih smo ujeli tudi nekaj sklednic s trnki v ustih, kar je posledica neodgovornega ribolova. Neodstranjen trnek lahko povzroči pogin želve.

1.3. Močirska sklednica na območju KP Tivoli, Rožnik in Šišenski hrib

Na širšem območju celotne Mestne občine Ljubljana (MOL) je ta vrsta poznana iz Ljubljanskega barja, kjer je opredeljena tudi kot kvalifikacijska vrsta za to Natura območje, medtem ko je za območje KP Tivoli, Rožnik in Šišenski hrib znanih le malo podatkov. Vrsta je bila v bližnji preteklosti zagotovo potrjena v Tivolskem ribniku in na območju Biološkega središča, na območju Koseškega bajerja pa je verjetno tudi njeno razmnoževanje, saj je bil najden mladostni (subadulti) osebek.

1.4. Namen in cilji projekta

Glavni nameni projekta so bili izobraževanje mladih in ribičev o pomenu in varstvu močvirske sklednice, izboljšati znanje o njeni razširjenosti ter izvajanje naravovarstvenih ukrepov za izboljšanje njihovega življenjskega prostora v KP Tivoli, Rožnik in Šišenski hrib.

1.5. Opis projekta

Glavne aktivnosti in naravovarstveni ukrepi, ki smo jih predvidili in izvajali v okviru našega projekta so:

- izvedba izobraževalnih predavanj in delavnic na temo vpliva tujerodnih želv na močvirsko sklednico,
- tisk zloženke na temo močvirske sklednice in tujerodnih želv s poudarkom na dejavnikih ogrožanja močvirske sklednice pri nas,
- izlov tujerodnih želv iz preučevanega območja s posebnim poudarkom na Koseškem bajerju in s tem izboljšanje habitata močvirske sklednice tako, da se zaradi manjšega števila tujerodnih želv zmanjša njihov tekmovalni pritisk na močvirsko sklednico ter

- iskanje močvirske sklednice v KP Tivoli, Rožnik in Šišenski hrib za izboljšanje poznavanja njene razširjenosti.

2. Rezultati in diskusija

Celoten projekt smo izvedli v času osmih mesecev v naslednjih sklopih in obdobjih.

2.1. Izlov tujerodnih vrst želv in popis močvirske sklednice v KP Tivoli, Rožnik in Šišenski hrib

V mesecu marcu smo izdelali pet velikih vrš dimenzije 140 x 75cm. Vrše imajo na eni strani lijakast vhod, ki omogoči želvam vhod v vršo, izhod pa jim je onemogočen. V vsako vršo se nastavi vabo (svinjska jetra, sardele, mačja hrana, ribe), ki privabijo želve. V maju smo izdelali še dve sončni pasti, ki sta prav tako namenjeni lovu želv. Sončna past je kletka, ki plava na vodi in ima dve ali več klančin za sončenje. Želva spleza po klančini in se sonči, nato pa ko skoči v vodo na notranji strani, se ujame v kletko. Sončna past za svoje delovanje ne potrebuje vabe in tudi ne vsakodnevnega pregledovanja.

Levo vrša – izdelana past za lovljenje vodnih želv z vabo in desno sončna past – izdelana past za lovljenje s pomočjo umetnih mest za sončenje. (Foto: G. Lipovšek)

Vrša (označeno s puščico) nastavljena na območju KP Tivoli, Rožnik in Šišenski hrib. (Foto: G. Lipovšek)

Terensko delo je potekalo med junijem in oktobrom. Na Koseškem bajerju smo v dveh terminih skupaj postavili pet vrš in dve sončni pasti. V prvem terminu, od 09. do 12. 07. smo s pastmi ujeli 12 tujerodnih želv, devet rdečevratk (*Trachemys scripta elegans*) in tri rumenovratke (*T. s. scripta*). V drugem terminu izlova, od 29. 07. do 02. 08. pa se je v nastavljene pasti ujelo 16 tujerodnih želv, od tega 12 rdečevratk in štiri rumenovratke. Dodatno smo 14. 06. ob ogledu terena v kanalu pri Biološkem središču ujeli enega samčka rumenovratke.

Poleg lovljenja s pastmi, smo tekom obdobja projekta opravljali terenske popise po celotnem območju KP. Tako smo 11. 07. opazili eno močvirsko sklednico v Tivolskem ribniku, ki se je sončila na rastlinah sredi ribnika. Kljub terenom, ki so bili opravljeni v daljšem časovnem obdobju, pa v pasti nismo ujeli nobene močvirske sklednice. Razlogov za to je verjetno več. Prvi je, da je bilo letos (2013) izjemno vroče poletje, ki je vplivalo na prehranjevanje želv. V zelo vročih dneh se želve večinoma ne hranijo in zaradi tega niso reagirale na vabo v pasteh. Drugi razlog je lahko to, da je v Koseškem bajerju prisotna številčno velika populacija tujerodnih želv. Po izkušnjah se zelo redko ulovijo v isto vršo (past) obe vrsti, močvirska sklednica in rdečevratka, hkrati. Zakaj je tako, še ni pojasneno. Tretji in zadnji razlog pa je očitno zelo majhna populacija sklednic na preučevanem območju, kar še dodatno potrjuje smotrnost nadaljnega izlova tujerodnih želv iz Koseškega bajerja ter iz drugih vodnih teles na celotnem območju KP Tivoli, Rožnik in Šišenski hrib.

Skupno se je v projektu v naše pasti ujelo 29 tujerodnih želv. Pomemben podatek je še, da smo poleg ujetih rdečevratk in rumenovratk, na Koseškem bajerju opazili še dve drugi vrsti

tujerodnih vodnih želv, navadno okrasnico (*Pseudemys concinna*) in lažno zemljevidarko (*Graptemys pseudogeographica*). Ti vrsti sta skupaj z rumenovratko leta 2003 nadomestili rdečevratko v trgovinah z malimi živalmi, katere uvoz je bil prepovedan v Evropo. Med ujetimi rdečevratkami je bilo pet mladostnih (subadultnih) samic in en mladostni (subadultni) samec, katere starost smo ocenili na med pet in sedem let, kar bi lahko bil dokaz, da se rdečevratke tudi uspešno razmnožujejo na Koseškem bajerju. To bi bilo sicer potrebno potrditi z genetskimi analizami.

Levo ulovljene tujerodne vrste želv v Koseškem bajerju dne 12. 07. 2013 in desno ulovljene tujerodne vrste želv v Koseškem bajerju dne 30. 07. 2013. (Foto: G. Lipovšek)

Levo lažna zemljevidarka (*Graptemys pseudogeographica*) in desno navadna okrasnica (*Pseudemys concinna*). (Foto: G. Lipovšek)

V projektu smo prvič v Sloveniji uspešno uporabili sončno past. Takšne pasti imajo dolgo življensko dobo, ne potrebujejo dnevnega pregledovanja in predstavljajo dobro možnost za uporabo v prihodnosti na Koseškem bajerju (Slika). Ugotovili smo, da je totalen izlov tujerodnih želv iz bajerja v eni sezoni nemogoč. Takšne izlove v tujini opravljajo v daljšem časovnem obdobju (tudi nekaj let). V kolikor bi izlavljanje opravljali več let zapored, bi zmanjšali tekmovalni pritisk tujerodnih želv in zagotovili več prostega življenjskega prostora za močvirske sklednice.

Tekom našega dela v okviru tega projekta na žalost nismo ulovili nobene sklednice in zato niso mogli izvesti predvidenih genetskih analiz. Predlagamo, da bi z lovljenjem nadaljevali v naslednjem letu, saj imamo izdelane sončne pasti, ki bi jih enostavno namestili v Koseškem bajerju. Predvidene genetske analize ujetih želv lahko opravimo tudi v naslednjem letu, kar smo se tudi že dogovorili z laboratorijem v Nemčiji.

2.2. Izobraževalna predavanja in delavnice

V sklopu projekta smo opravili več predavanj z delavnicami za mlade. Pet smo jih opravili na osnovnih šolah Trnovo in Božidar Jakac, kjer se je otrokom nižjih stopenj devetletke predavalo o močvirski sklednici in problematiki izpuščanja tujerodnih želv. Prav tako smo zraven pripeljali želve, da so se šolarji z njimi v živo spoznali.

Eno delavnico smo izvedli tudi v sklopu Taborniškega festivala v Tivoliju. Ta festival je zelo dobro obiskan in tam smo imeli priložnost predstaviti močvirsko sklednico in tujerodne vrste želv pri nas večjemu številu tabornikov in ostalim obiskovalcem. Imeli smo svojo stojnico, kjer smo predstavitve izvajal čez cel dan.

Eno predavanje z delavnico smo izvedli še na Zavodu za ribištvo Slovenije, kjer se je zaposlenim predstavila predvsem problematika ribolova, ki ima lahko negativen vpliv na želve. Prav tako smo jim predstavili močvirsko sklednico in druge tujerodne vrste želv, ki jih lahko srečajo v naših vodah. Predstavilo se je tudi osnutek zloženke, ki smo jo pripravili za ribiče.

Kopije list prisotnosti na predavanjih in delavnici so priložene k poročilu.

2.3. Tisk zloženka

V društvu smo okviru projekta izdelali in natisnili tudi zloženko, ki je namenjena predvsem ribičem in ljudem, ki prosti časa peživijo v naravi in se lahko srečajo z želvo. S pomočjo zloženke bodo ribiči lažje prepoznali vrsto želve, ki so jo ujeli na trnek, opisano je tudi kako trnek varno odstraniti iz želve in kam se lahko obrnejo za dodatne informacije. Zloženka je bila natisnena v 10.000 izvodih.

Pet izvodov prilagamo temu poročilu.

2.4. Objave v medijih

Problematiko vnašanja tujerodnih vrst v naravo in posledično negativen vpliv le-tega smo predstavili tudi širše med posamezniki iz drugih naravoslovnih in naravovarstvenih združenj. V ta namen je Gregor Lipovšek pripravil članek z naslovom Tujerodne vrste želv v Sloveniji, ki je bil kot prispevek objavljen v terensko-biološkem biltenu Trdoživ. Bilten je bil junija stiskan v nakladi 850 izvodov, oktobra in novembra pa objavljen tudi na več spletnih straneh, kjer je postal javno dostopen vsem zainteresiranim.

Tujerodne vrste želv v Sloveniji

Benedikt Gregor Lipovšek

V zadnjih letih Slovenija sledi drugim državam tudi v negativnem smislu. Tako se lahko na žalost »spohvali« tudi z novo okrašenimi tujerodnimi vrstami želv v našem okolju. 5 tesašev se pridružujejo nekaterim drugim državam, kjer so te vrste v naravi že zasledili v preteklosti. V prispevku navajam vrste sladkovodnih želv, ki sem jih v zadnjih letih našel v okviru svojega terenskega dela po različnih koncih naše države. Prav tako dodajam opis zunanjih telesnih značilnosti, po katerih boste lahko prepoznali te tujerode pri nas.

V okviru projekta *Weizman*, kjer smo poplovali močvirsko kladenc (*Emys oricularia*), sem leta 2011 vrtulvici pri Petlinovu na skrajnem severozahodu države opazil dve odrasli samici navadne okrasice (*Pseudaemys coelestis*). V takmaljani vrtulvici poleg naše domorodne močvirske skladence šivi tudi tujerodne šelva rdečevrtica (*Trachemys scripta elegans*). Naravno območje različenosti navadne okrasice je vzhodni in centralni del Združenih držav Amerike. Vrsto zasledil tudi v Kanadi, na Tajskem in Japonskem, od evropskih držav pa Franciji, Španiji in Nemčiji. Odrasli samci so prehranjevali predvsem z rastlinski hrano, mladi pa se prehranjevali z rastlino in živalno hrano. Vrsto se trestajo največ do 38,7 cm v dolžini oklopa. Hrbtni ščit (karapaks) je olivno-rjave barve s svetlošivimi črtami.

Druga pleuralna ploščica ima značilen svetlejši vzorec C-oblike. Črte pod brado tvorijo narobe obrnjen Y. Pri tem velja omeniti, da je bila vrsta opažena zgodaj spomladi in je verjetno tam tudi uspešno prezimila.

Po tujaerodnih vrstah je v Sloveniji najbolj znana mrtvica Cola pri Prilipah, z vidika plazilcev pa lahko na prvo mesto postavimo bajer v Šmarjenskih toplicah. Bajer napaja topla voda iz podzemnega izvira, ki omogoča preživetje vrstam, ki v naravnem okolju ne hibernirajo. To pomeni, da nekatere vrste, predstavljenе v nadaljevanju, drugje v Sloveniji, razen morja na Obali, ne bi preživele.

V bajeju so poleg rdečevtrav in rumenovtrav (*Trachemys scripta scripta*) prisotne vsa še tri druge vrste. Leta 2012 sem ujel dve želi vrste nelsonjeve okrajnice (*Pseudemys nelsoni*) velikosti približno 10–12 cm. Omenjena vrsta izvirja iz jugovzhodnih ZDA, kjer večinoma ne hibernira. Zraste največ do 37,5 cm. Hrbti štiti je tamneje rjavo-rumne barve z večjimi navpičnimi rumenimi žarkmi. Od drugih želj tega rodu se razlikuje po dveh splošnih izrastkih na zgornji glavi med očmi. Lahko ima rdečkast trebušni štiti (plastron), iz družine mehkoščitov (*Trionychidae*) je bil v bajeju opažen eden samec Kitajske kitrimpfrilke (*Felidia sinensis*), ki prihaja iz jugovzhodne Azije. Zraste do 35

šamice lažne samojedčarke zrastejo do 27 cm, samčki pa do 15 cm (foto: Gregor Lipovšek).

Navedne okrasnice je bila opažena v Franciji, Španiji, Nemčiji in tudi Sloveniji (foto: Gregor Linčič).

Ilitajka trikrepičarka je zelo agresivna vrsta z močnim ugrizom (foto: Gregor Lipovek).

A photograph of two turtles resting on a log in a pond. The turtles are positioned one behind the other, with the front turtle's head and front legs visible. The water is green and murky, and the background shows some rocks and foliage.

Letna zemljevidarka izvira iz jugozahodnih Zdradenih drŕev Amerike (foto: Grŕe Plasinc)

Rdečevratka je med tujerodnimi vrstami toly Sloveniji najbolj razširjena (foto: Iris Petrovič)

Omenjene tujerodne vrste želv so bivi

hišni ljubljenci nevednih ljudi. Zaskrbljuječe je dejstvo, da se tuje roditeljske vrste želv (predvsem rdečevratka) pojavljajo tudi v odmaknjenih naravnih okoljih.

kjer jih ne bi pričakovali. Bajer v 5-mesečnih toplicah je čisto postal znana lokacija, kjer lahko topično poslušate želvo, ko se je navežila. Lastniki morda v dobri veri, da so posikalci primerno meje, spustijo svojega ljubljence v bajer, iz katerega lahko kadar koli odide. Posledično nevede v ekosistem vnašajo različne bolezni, ki lahko prizadenejo druge domorodne organizme. Drugi problem pa predstavlja potencialno stalno »somaženje« potoka Toplica in reke Krke s tujerodnimi selvalmi, saj imajo ugodne razmere za preživetje in razmnoževanje.

Prepoved uvoza rdečevrattk v Evropsko unijo in s tem tudi v Slovenijo je povzročilo, da so v trgovinah na voljo druge

vrste želv, ki imajo enake ali podobne okoljske zahteve ter vpliv na domorodne vrste. Razmnoževanje rdečevratv v Sloveniji je še potrjeno in samo vračanje česa je, kdaj homo odrskli se mladiča kakšne druge vrste, ki se v naravi uspešno razmnožuje. Bi pa prepričali nadaljnji vzgojni tujerodnih želv v naravo, bi bilo smiselno ustanoviti uveljaviti sili za tujerodne želve, kamor bi lahko odpeljali iz narave uspešno odstranjene že vnese tujerodne želve, prav tako pa bi tja usmerili ljudi, ki svojih ljubljencov počnejo več. Dejstvo je, da so želve dolgoživce in v ugodnih razmerah lahko v naravi preživijo tudi 40 let, kar je veliko več kot potepuški psi ali mačke, za katere zavetišča še obstajajo.

MOČVIRSKA SKLEDNICA V CENTRU PRESTOLNICE

V Societas herpetologica slovenica smo letos izpeljali projekt »Izboljšanje habitata močvirske sklednice v Krajinškem parku Tivoli, Rožnik in Šišenski hribe, ki ga poleg društva sponzorirajo Mestna občina Ljubljana, Evropska komisija v okviru programa Vseživljenjsko učenje in SOU v Ljubljani.

Namen projekta je povečati zavedanje ljudi o obstoju močvirskih sklednice (*Emys orbicularis*) v krajinskem parku in o negativnih vplivih izpostavljenosti tujevodnih želv v naravo. Cilj homo dosegti s tematskimi predavanji za občane s poudarkom na osnovnih solah in vrstih v Mestni občini Ljubljana. Posebno predavanje bo namenjeno tudi ribičskim društvom, katerih reyv seva v krajinski park. V ta namen homo izdali tudi slovenko.

Prav tako bomo raziskali in dopolnili znanje o razširjenosti močvirske sklednice na območju celotnega parka. Poskušali bomo dobiti čim bolj jasno sliko o številu štek, o njihovi starostni strukturi in razmerju med spoloma. Prišabljeni podatki nam bodo služili kot osnova za nadaljevalno naravovarstveno delo. Del projekta zajema tudi izlov prisrčnih štek iz habitatov, kjer je tujevrstna sklednica, **M**

Besedilo: Gregor Lipovšek
Foto: Miha Kozel

Besedilo: Gregor Lipovšek
Foto: Miha Erčul

Public Health Agency of Canada

V splošnem menimo, da so izvedene aktivnosti našega projekta imele pozitiven vpliv na stanje populacije močvirske sklednice (*Emys orbicularis*) v Krajinskem parku Tivoli, Rožnik in Šišenski hrib. Z izdelanimi pastmi, ki smo jih uporabili za izlavljanje želv smo uspešno ulovili 29 osebkov tujerodnih vrst želv, ki smo jih iz okolja odstranili in s tem zmanjšali

tekmovalni pritisk teh vrst na močvirsko sklednico. Prav tako smo ocenili, da je stanje populacije zelo nizko, kar je zakrbljujoče in nakazuje, da bi bilo v bodoče potrebno nadaljevati z izlovom tujerodnih želv za ohranjanje populacije močvirske sklednice v parku. Odziv udeležencev naših predavanj in delavnic je bilo vedno pozitivno in menimo, da smo uspešno razširili znanje o naši želvi ter dejavnikih ogrožanja tako med mladimi, kot med odraslimi in še posebej pomembno med ribiči, ki lahko veliko pripomorejo k varstvu močvirske sklednice. Z izlavljanjem želv na območju KP-ja si želimo nadaljevati tudi v prihodnosti, še posebej, da bi ulovili osebke močvirske sklednice in jim s pomočjo genetskih analiz določili izvor.

4. Sodelavci in partnerji

Tekom projekta smo bili v kontaktu preko elektronske pošte s strokovnjaki iz Dresdna v Nemčiji iz Muzeja za zoologijo, Senckenberg Natural history collections, kjer smo se že dogovorili, da se bodo lahko v njihovem laboratoriju nardile genetske analize nabranih vzorcev močvirske sklednice iz območja projekta. Na žalost tekom te sezone nismo nabrali nobenega vzorca, tako da teh analiz niso izvedli. Smo pa z njimi še vedno v nevezi in so nam zagotovili, da so pripravljeni z nami sodelovati tudi v prihodnosti. Tako načrtujemo, da bi z lovljenjem želv nadaljevali v naslednjem letu in nabrane vzorce genetsko analizirali torej v 2014.

Sodelovali smo tudi z Zavodom za ribištvo, kjer so organizirali svoje zaposlene, da so tekom delovnega časa prišli na predvanje, ki smo ga izvedli v okviru našega projekta.

Vsem, ki so kakorkoli pomagali pri projektu se iskreno zahvaljujemo!

Podpis odgovorne osebe organizacije: David Stanković